

Sygnatura akt II AKa 323/22

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 10 listopada 2022 r.

Sąd Apelacyjny we Wrocławiu II Wydział Karny w składzie:

Przewodniczący: SSA Piotr Kaczmarek

Sędziowie: SA Andrzej Kot /spr./

SA Bogusław Tocicki

Protokolant: Joanna Rowińska

przy udziale Dariusza Sulikowskiego prokuratora Prokuratury (...) we W.

po rozpoznaniu w dniu 10 listopada 2022 r.

sprawy H. B.

o odszkodowanie i zadośćuczynienie

na skutek apelacji wniesionej przez wnioskodawcę

od wyroku Sądu Okręgowego w Jeleniej Górze

z dnia 13 czerwca 2022 r., sygn. akt III Ko 29/22

I. zaskarżony wyrok utrzymuje w mocy,

II. nie uwzględnia wniosku o zasądzenie na rzecz wnioskodawcy poniesionych kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu odwoławczym;

III. wydatkami poniesionymi w postępowaniu odwoławczym obciąża Skarb Państwa.

UZASADNIENIE

Wnioskodawczyni H. B. złożyła do Sądu Okręgowego w Jeleniej Górze wniosek o odszkodowanie i zadośćuczynienie za krzywdy i szkody doznane przez J. M. (1) (ojca wnioskodawczymi), represjonowanego i pozbawionego wolności w okresie od dnia 23.06.1947 r. do dnia 1.04.1959 r.

Sąd Okręgowy w Jeleniej Górze wyrokiem z dnia 13 czerwca 2022 r., sygn.. akt: III Ko 29/22 wniosek oddalił, stwierdzając, że koszty sądowe ponosi Skarb Państwa.

Apelację od tego wyroku wniosła pełnomocnik wnioskodawczyni, zarzucając:

I. błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za postawę orzeczenia, który miał wpływ na jego treść poprzez nietrafne przyjęcie, iż zgromadzony materiał dowodowy oraz ustalony stan faktyczny nie daje podstaw do uznania, iż J. M. (1) prowadził działalność niepodległościowa (lecz zdaniem Sadu mimo, iż pokrzywdzony w okresie okupacji

należy do organizacji (...) okręgu wileńskiego, jednakże z zebranych w sprawie dokumentów jednoznacznie wynika, iż to nie udział w tej organizacji spowodował wymierzenie wobec J. M. (1) kary 25 lat pozbawienia wolności, lecz okoliczność uczestniczenia przez niego w latach 1946-1947 w nielegalnej grupie terrorystyczno-rabunkowej na terenie ZSRR i dokonanie morderstwa mężczyzny o pseudonimie (...), podejrzewanego przez grupę o współpracę z władzami rosyjskimi oraz dokonanie kilku napadów rabunkowych) i nie spełnia warunków do zasądzenia należnego zadośćuczynienia z art. 8 ust. 2a ustawy o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (Dz.U.2021.1693 tj. z dnia 2021.09.15) – zwanej ale: „ustawa lutowa”, podczas gdy wnioskodawczyni skutecznie wykazała, iż jej ojciec J. M. (1) był represjonowany na skutek niesłusznego pozbawienia wolności w okresie od dnia 23.06.1947 r. do dnia 1.04.1959 r., z powodu jego działalności na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego.

II. nieprawidłowe uznanie przypuszczeń, iż informacje zawarte w karcie ewidencyjnej repatrianta nr 182, notatce informacyjnej z dnia 9 kwietnia 1959 r. osłabiają dowodową moc ustaleń w sprawie i nie wykazują bezpośrednio, by pokrzywdzony prowadził działalność niepodległościową, podczas gdy Sąd ograniczył się w ramach wykładni działalności pokrzywdzonego jedynie do polemiki dotyczącej działalności na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego.

III. obrazę przepisów prawa procesowego, która miała wpływ na treść zaskarżonego wyroku, tj.:

- art. 7, art. 410 i art. 424 k.p.k. poprzez oparcie orzeczenia jedynie na części przeprowadzonych dowodów, przekroczenie granic swobodnej oceny dowodów i dokonanie jej w sposób całkowicie dowolny, bez uwzględnienia zasad prawidłowego rozumowania, wskazań wiedzy i doświadczenia życiowego oraz nie wskazanie w uzasadnieniu orzeczenia przekonujących i logicznie uzasadnionych przyczyn, dla których Sąd nie wziął pod uwagę i nie ocenił właściwie zeznań wnioskodawczyni i materiałów archiwalnych zgromadzonych w sprawie dotyczących pokrzywdzonego oraz dokumentacji IPN (zdaniem Sądu zapisy ww. świadczą, iż pokrzywdzony został skazany na karę 25 lat pozbawienia wolności za działalność bandycką), które potwierdzają fakt, iż pokrzywdzony na skutek działań konspiracyjnych, został umieszczony w izolacji, co w konsekwencji doprowadziło do tego, że Sąd nie odniósł się do całego zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego, w tym dokonał błędnej interpretacji informacji zawartych w raporcie oficera operacyjnego służby bezpieczeństwa (...) w Z. z 3 maja 1960 r. wskazujących bezpośrednio na przyczyny izolacji i potwierdzające fakt prowadzenia działalności niepodległościowej przez pokrzywdzonego;

- art. 410 w zw. z art. 366 § 1 k.p.k. polegającą na uchybieniu obowiązkowi zbadania i wyjaśnienia wszystkich istotnych okoliczności sprawy niezbędnych do jej rozstrzygnięcia, poprzez nie odniesienie się do realiów historycznych tamtego okresu, represji jakim m.in. w latach 1946-1947 byli poddawani członkowie podziemia niepodległościowego, w związku ze współpracą z ruchem partyzanckim działającym na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego;

- art. 328 k.p.c. poprzez sporządzenie uzasadnienia wyroku, które w sposób lakoniczny i ogólnikowy uzasadnia decyzję podjętą w orzeczeniu w stosunku stanowiska wnioskodawczyni w zakresie dochodzonego odszkodowania i zadośćuczynienia, a także w zakresie przedmiotowego roszczenia, podczas gdy winno ono być szczegółowym odwzorowaniem procesów, a lakoniczne uzasadnienie Sądu w tym zakresie nie pozwala na stwierdzenie o wyczerpującym zakresie rozpoznania istoty sprawy;

- art. 7 k.p.k., polegające na wadliwej ocenie zgromadzonego materiału dowodowego poprzez nieuprawnioną ocenę, że dowody nie są wystarczające do tego by ustalić, czy zachodzą przesłanki wymienione w ustawie lutowej;

- art. 22 § 1 w zw. z art. 193 k.p.k. poprzez niedopuszczenie dowodu z opinii Instytutu Pamięci Narodowej (w sytuacji uznania przez Sąd I instancji, że przedstawiony materiał dowodowy nie jest wyczerpujący i nie przedstawia wyczerpującej analizy działalności niepodległościowej pokrzywdzonego) na okoliczność związku między deportacją J. M. (1), a jego działalnością niepodległościową.

IV. obrazę przepisów prawa materialnego, tj.:

- art. 8 ust. 2a ustawy lutowej w zw. z art. 445 § 1 i 2 k.c. poprzez ich niezastosowanie skutkujące uznaniem, że brak jest podstaw do zasądzenia dochodzonej we wniosku kwoty zadośćuczynienia i odszkodowania z tytułu krzywdy i szkody doznanej przez J. M. (2), podczas gdy całokształt okoliczności sprawy, tj. przyczyny zatrzymania, okoliczności pozbawienia go wolności, okres izolacji, przedmiotowe skazanie pokrzywdzonego, doznanie szeregu cierpień psychicznych i fizycznych w wyniku izolacji – przemawiają za zasądzeniem przedmiotowej kwoty zadośćuczynienia i odszkodowania;

- art. 8 ust. 2a ustawy lutowej, polegające na braku zastosowania tej normy w sytuacji, w której spełniły się wszelkie przesłanki do jej zastosowania w sprawie o zadośćuczynienie za krzywdę szkodę J. M. (1), poniesione na skutek bezprawnego pozbawienia wolności w związku z prowadzoną przez niego działalnością na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego.

Podnosząc powyższe zarzuty, apelująca wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje.

Apelacja okazała się niezasadna.

Zgodnie z przepisem art. 8 ust. 2b ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (obecnie tekst jedn.: Dz. U. z 2018 r. poz. 2099), przez działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego, o której mowa w art. 8 ust. 2a ustawy, w odniesieniu do osób represjonowanych na terytorium Polski w granicach ustalonych w Traktacie Ryskim poza obecnym terytorium Polski, należy rozumieć działalność w okresie **od dnia 17 września 1939 r. do dnia 5 lutego 1946 r.** Oznacza to, że jeżeli działalność, za którą miały spotkać represje ojca wnioskodawczyni miała miejsce po dniu 5 lutego 1946 r., to mimo stosowanych przez władze radzieckie represji, odpowiedzialność Skarbu Państwa nie rozciąga się na takie represje.

Słusznie zauważył Sąd Okręgowy, że zasądzenie odszkodowania dochodzonego w oparciu o ustawę z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działanie na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego warunkowane jest udowodnieniem związku zachodzącego pomiędzy wykazywaną szkodą lub krzywdą a orzeczeniem, którego nieważność została stwierdzona, lub takiego związku z represjami, jakie osobę tę spotkały ze strony radzieckich organów ścigania i wymiaru sprawiedliwości lub organów pozasądowych w warunkach, o których mowa w ust. 2a i 2b art. 8 ustawy lutowej. Ten związek musi być udowodniony, nie może opierać się jedynie na domniemaniu, ciężar przy tym dowodu (lub co najmniej inicjatywy dowodowej), spoczywa na wnioskodawcy (por. wyrok SA we Wrocławiu z dnia 30 marca 1999 r. sygn. II AKa - 69/99, OSA 1999, Nr 4, poz. 35). Nie wystarcza samo stwierdzenie, iż określona osoba była represjonowana przez radzieckie organy wymiaru sprawiedliwości oraz, że działała ona na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego, ponieważ wymagane jest udowodnienie związku pomiędzy taką działalnością a wydanym orzeczeniem lub działaniem niosącym represje (por. wyrok SA w Katowicach z dnia 13 listopada 2003 r. sygn. II AKa - 369/03, LEX nr 1281214). Oczywiście, ciężar udowodnienia wskazanych wyżej przesłanek istnienia odpowiedzialności Skarbu Państwa ciążył na wnioskodawczyni.

W świetle zgromadzonych i przeprowadzonych przez Sądy obu instancji dowodów nie budzi wątpliwości, że J. M. (1) prowadził działalność niepodległościową. Z dokumentu w postaci raportu sporządzonego przez oficera operacyjnego służby bezpieczeństwa (...) w Z. z dnia 3 maja 1960 r. wynika jednoznacznie, że J. M. (1) należał do organizacji (...) okręgu wileńskiego. Jednakże w dalej części tego pisma, jak również w pozostałych dokumentach (karta ewidencyjna repatrianta nr 182, notatka informacyjna z dnia 9 kwietnia 1959) jednoznacznie wskazano, iż J. M. (1) został skazany na karę 25 lat pozbawienia wolności za działalność „bandycką” polegającą na tym, że **w latach 1946-1947** był członkiem nielegalnej grupy terrorystyczno – rabunkowej na terenie ZSRR liczącej około 10 osób, która posiadała broń i która dopuściła się morderstwa aktywisty społecznego podejrzewanego przez członków grupy o współpracę z władzami radzieckimi, co było powodem morderstwa a nadto o dokonanie szeregu napadów rabunkowych.

Fakt, że J. M. (1) w okresie okupacji należał do organizacji (...) okręgu wileńskiego w zestawieniu z opinią historyka M. A. istotnie, uprawdopodobnia, że powojenna działalność J. M. (1) miała charakter niepodległościowy i nie była to stricte działalność kryminalna, rabunkowa czyli jak to określono wyżej „bandycka”. Nie zmienia to jednak faktu, że podstawą represji organów sowieckich była działalność w latach 1946-1947, a za taką Skarb Państwa odpowiedzialności - jak wskazano wyżej - nie ponosi. Żaden z dowodów przedstawionych przez Wnioskodawczynię nie wskazuje, a nawet nie uprawdopodobnia, że podstawą represjonowania J. M. (1) przez organy ZSRR była działalność przed dniem 5 lutego 1946.

Na marginesie, chociaż w niniejszej sprawie sądy I i II instancji nie znalazły podstaw do zasądzenia na rzecz wnioskodawczyni odszkodowania i zadośćuczynienia na podstawie ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (obecnie tekst jedn.: Dz. U. z 2018 r. poz. 2099), wobec braku warunków ustawowych, to jednak nie jest to jedyna forma rekompensaty z tytułu doznanych szkód i krzywd spowodowanych działaniami państwa komunistycznego oraz organów ZSRR. Inne możliwości rekompensaty za te represje zawierają przepisy ustawy z dnia 24 stycznia 1991 r. o kombatantach oraz niektórych osobach będących ofiarami represji wojennych i okresu powojennego (obecnie tekst jedn.: Dz. U. z 2018 r. poz. 276) i z takich uprawnień wnioskodawczyni może skorzystać.

Mając powyższe na uwadze, Sąd Apelacyjny utrzymał zaskarżony wyrok Sądu Okręgowego w mocy (art. 437 § 1 k.p.k.). Orzeczenie o kosztach sądowych za postępowanie odwoławcze oparto o przepis art. 13 ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (obecnie tekst jedn.: Dz. U. z 2018 r. poz. 2099).

<i>SSA Andrzej Kot</i>	<i>SSA Piotr Kaczmarek</i>	<i>SSA Bogusław Tocicki</i>
-------------------------------	-----------------------------------	------------------------------------